

De Grote Stern, *Sterna sandvicensis*, hoezo trekvogel?

Gerrit Speek

Inleiding.

De Grote Stern is een typische kolonievogel die langs de kust broedt en weinig in het binnenland verblijft. De volwassen vogels zijn moeilijk te vangen, het overgrote deel (92%) van de 8525 terugmeldingen in onze database is dan ook als pull geringd. In tabel 1 is het aantal terugmeldingen over de periode 1911 tot 15 november 2008 weergegeven. Daarvan zijn er 7021 binnen Nederland teruggemeld en 1504 uit het buitenland. Een grote rol daarin speelt het feit dat in Nederland de laatste jaren het aflezen van ringen met behulp van verrekijker en telescoop populair is geworden, zie tabel 2. Het aantal terugmeldingen van de Grote Stern is daardoor sterk gegroeid. Op het Vogeltrekstation hebben we daar soms een ambivalent gevoel over: met 'angst en vreze' zien we de grote stapels te verwerken terugmeldingen binnenkomen, het foutpercentage is misschien iets hoger dan bij 'gebruikelijke' meldingen, maar het levert wel veel en leuke meldingen op (Van der Have ... (et al.) 2000).

Trouwens, de aanleiding voor het schrijven van dit stukje is nogal basaal. Schrijver dezès ontdekte de webapplicatie Maptool (zie elders in dit nummer) en moest wat te oefenen hebben.

Tabel 1. Het aantal terugmeldingen over de periode 1911 tot 15 november 2008.

Jaren	1911 1919	1920 1929	1930 1939	1940 1949	1950 1959	1960 1969	1970 1979	1980 1989	1990 1999	>1999	T o t
Gemeld	23	30	58	13	94	231	399	158	3708	3811	8525

Tabel 2. Het aantal terugmeldingen in Nederland met behulp van verrekijker en telescoop.

Jaren	1910 1989	1990 1994	1995 1999	2000 2004	>2004	Totaal
	5	49	1284	2336	1058	4802

Het aantal gevangen vogels per maand in Nederland is weergegeven in tabel 3, waarbij alleen gebruik is gemaakt van de ringgegevens vanaf 1990 omdat vanaf dat jaar alle geringde vogels in onze database aanwezig zijn.

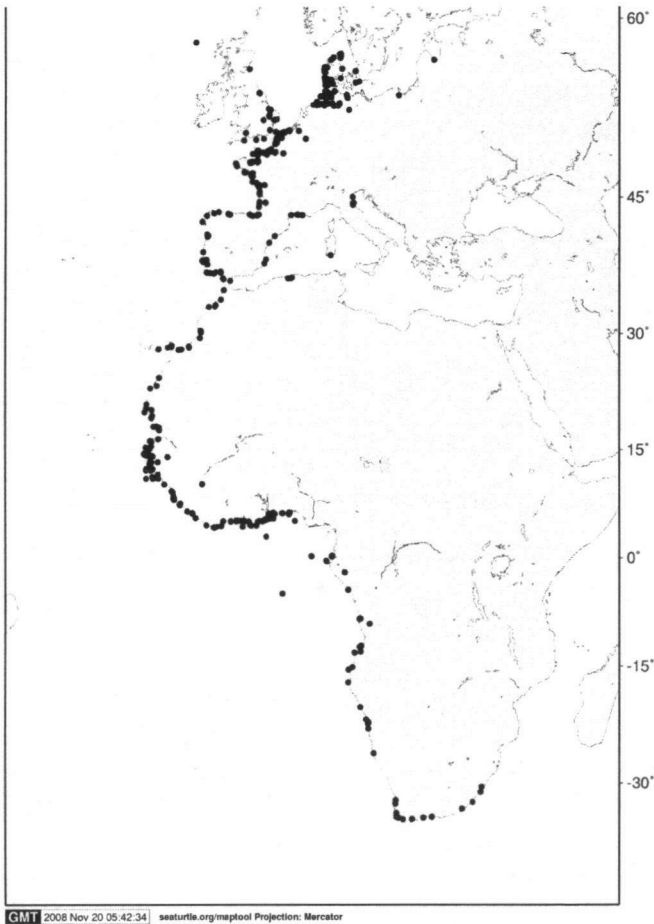
Tabel 3.

Het aantal gevangen / teruggemelde vogels per maand in Nederland.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Mei	Jun	
Geringd, pull	0	0	0	0	6850	23965	
Geringd, volgr	0	0	4	72	592	406	
Gemeld	2	3	0	536	1458	1805	
	Juli	Aug.	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal
Geringd, pull	2709	2	0	0	0	0	33526
Geringd, volgr	275	210	47	4	0	0	1610
Gemeld	650	230	43	12	3	1	4743

De kaarten.

De West Europese populatie overwintert aan de westkust van Afrika, van Mauretanië tot aan Kaap de Goede Hoop (Cramp 1985). De volgende verspreidingskaarten van de Grote Stern zijn gebaseerd op 8525 terugmeldingen, verzameld van 1911 tot 15 november 2008. Een mooi plaatje ontstaat natuurlijk als we kijken naar de vindplaatsen van in Nederland geringde vogels. Interessant is natuurlijk om alleen geringd als pull te nemen, omdat je dan zeker bent van het broedgebied. Dat zijn er 7071, waarvan 5688 gevonden in ons land en dus 1383 in het buitenland. De verspreidingskaart van deze 1383 melding ziet er als volgt uit:

Kaart 1.

1383 terugmeldingen van vogels die als pull in Nederland zijn geringd en buiten Nederland zijn teruggemeld.

Een paar zaken vallen op:

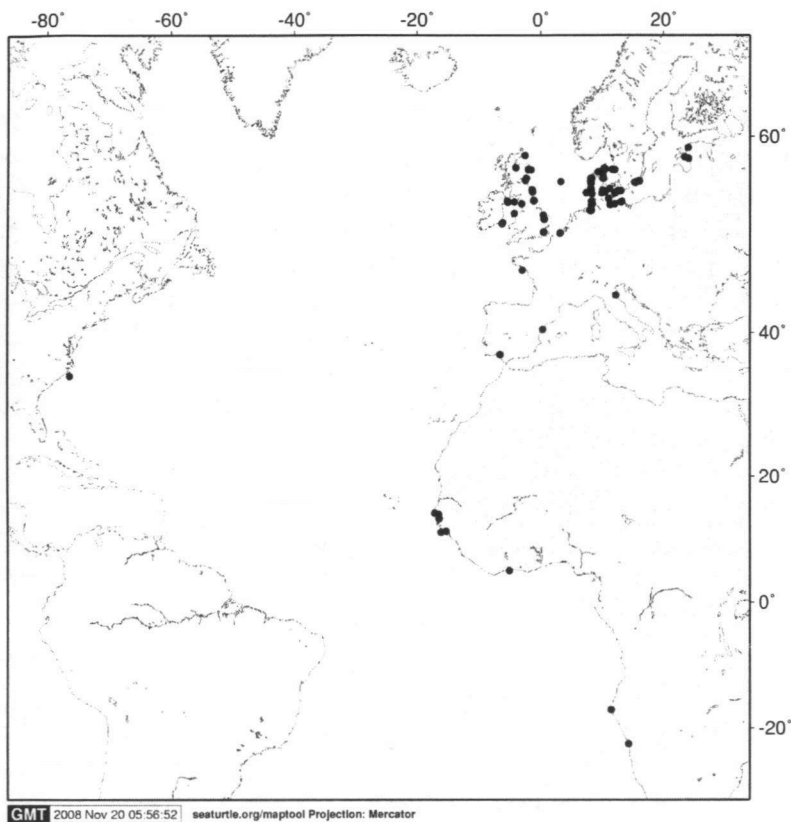
1. Een paar vogels volgen niet het bekende patroon en we vinden ze langs de kusten van Algerije (2) en Italië (7). Van deze 9 vogels zijn er 5 in de najaarstrek en 4 in de voorjairstrek. De aantallen bij de

'niet Italië en Algerije' meldingen zijn 336 in de najaarstrek en 254 in de voorjaarstrek. Tot nu toe nog geen patroon in te ontdekken dus, het lijkt op afzwaaiers.

2. Voor het overgrote deel volgt de Grote Stern de kust van de Atlantische Oceaan, zelfs tot voorbij Kaapstad aan de kust van de Indische Oceaan. Vele terugmeldingen zijn bekend van vissers in Afrika die bedoeld, of onbedoeld Grote Sterns vingen.
3. Een aantal vogels keert niet terug naar Nederland, waar ze als jong zijn grootgebracht, en worden teruggemeld uit Engeland (21), Duitsland (82), Denemarken (29), Zweden (3), Polen (1) en Letland (1). Misschien heeft dat te maken met het feit dat de leeftijd van de vogel een grotere invloed op de verspreiding heeft dan zijn geboortegrond (Cramp 1985).

Verdere splitsingen (jonge vogels – oude vogels, najaars- voorjaarstrek, voor en na een bepaald jaartal) leveren allemaal niks op. Of het beeld blijft hetzelfde als kaart 1, of bij een bepaalde uitsplitsing blijven er veel te weinig terugmeldingen over om van een patroon te durven spreken.

De 876 ringplaatsen van vogels die in het buitenland zijn geringd en in Nederland zijn teruggemeld zijn weergegeven in kaart 2. Het overgrote deel daarvan (730) is geringd als pull.

Kaart 2. 876 ringplaatsen van in het buitenland geringde vogels die in Nederland zijn gemeld.

Kaart 2 toont een begrijpelijk beeld. De broedvogels van Ierland, Engeland, Duitsland, Denemarken, Zweden en twee uit Estland volgen de Atlantische kust op weg naar hun overwinteringsgebied en worden

dus in Nederland teruggemeld. De ene melding uit Frankrijk werd daar als pull geringd en een paar jaar later vlak na de broedtijd in Nederland dood gevonden. De vier vogels uit Spanje werden daar in het najaar geringd en in Nederland in de broedtijd teruggemeld. De vogels geringd in Afrikaanse landen zijn geringd in februari-maart en in Nederland in de broedtijd teruggemeld. Er is één bekende 'uitbijter', ringnr. USA 136-315540 (Scharringa 1979), geringd als pull op 23-jun-1978 in North Carolina (USA), dood gevonden op Noord-Beveland op 23-dec-1978.

Conclusie.

De grote lijn is dat de West Europese populatie langs de Atlantische kust naar het overwinteringsgebied in Afrika gaat. Een paar uitzonderingen bevestigen de regel, laten we maar zeggen. Niet dat de Grote Stern onbetwist de kampioen van de lange afstand is, een paar andere sterns en steltlopers moeten we niet vergeten, maar 20 jaar oud is voor een Grote Stern geen uitzondering en dat betekent 20x retour Afrika rond de evenaar. De berekende afstand is ca. 6000km voor een enkele reis, hemelsbreed gemeten. Een voorzichtige schatting levert 360.000 afgelegde kilometers op.

Literatuur:

Cramp S. 1985. Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Volume IV, Terns to Woodpeckers. Oxford. ISBN 0-19-857507-6.

Scharringa J. 1979. American Sandwich Tern *Sterna sandvicensis acufavidus* in the Netherlands. Dutch Birding 1:60.

Speek G. 2008. Ringverslag van het Vogeltrekstation 2007 (nr.92). Op Het Vinkentouw nr.113.

Speek B.J. & Speek G. 1985. Thieme's vogeltrekAtlas. Thieme Zutphen, ISBN 90-03-98125-6.

Van der Have T.M. ... (et al.) 2000. Zand, zout en sterns: de benguela golfstroom in Namibië. Op Het Vinkentouw nr.92.

Gerrit Speek
Vogeltrekstation